

'Vrijheid zal ons waar maken': vijfde anarchistische boekenbeurs, Gent, 19 maart 2005

Omar Van Hoeylandt, Amsab-ISG

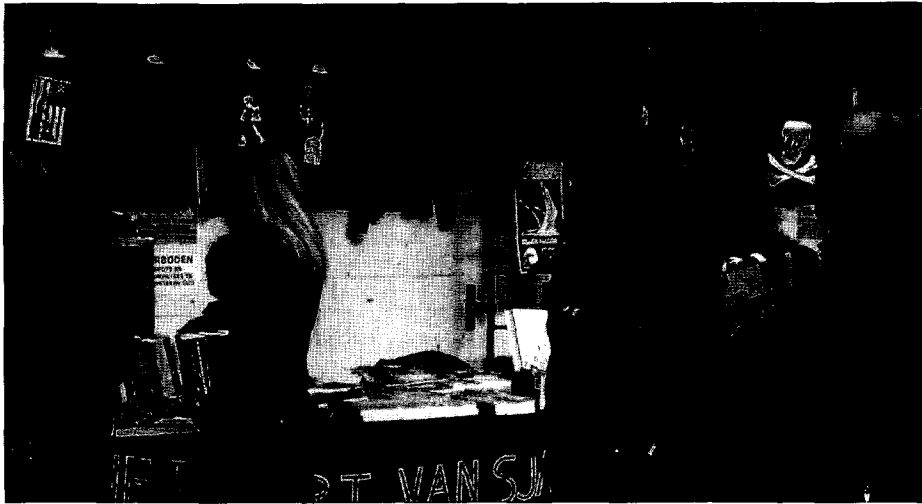
Op de Nederlandstalige affiche wordt deze beurs als een 'Alternatieve boekenbeurs' aangekondigd. De Franse versie vermeldt 'Foire du livre alternative et libertaire'. De zwarte vlag dekt in dit geval (beter) de lading want wat de aanwezige libertairen zéker gemeen hebben, is hun niet te stuiten drang om te publiceren. Iedere 'nieuwe' stroming in het anarchisme heeft op z'n minst een eigen tijdschrift.⁽¹⁾ De lichtste vorm van organisatie is de samenscholing rond een blad. Dat was zo in de geschiedenis en dat is het nog steeds. Een boekenbeurs dus voor 'kritische tegendraadse publicaties, die je moeilijk tot helemaal niet in de commerciële boekhandel vindt'. Voor diegenen onder ons die een niet al te vrolijk mensbeeld hebben is dit een aanrader omdat je er één dag lang kan vertoeven tussen - opvallend veel jonge - mensen die nog niet (helemaal) zijn onderworpen aan de wet van achteruitgang van het waarnemingsvermogen door sleur, culturele vanzelfsprekendheid en de zelfgenoegzame vermaatschappelijking, voor wie 'waarheid' verder reikt dan een sociaal construct: waarheidscondities van specialisten, naar waarheid die wij zélf vinden, in onszelf en anderen, ook bij dieren en in bomen en stenen en alles in het heelal. Als je bovendien nog beschikt over de reddingsboeien ironie en zelfdistantie, een gedachteleven vol verwachtingen, grote verlangens en wonderlijke fantasieën, is dit evenement een verlossing.

Veertig stands van kleine boekhandels en antiquariaten; distributeurs en uitgevers uit binnen- en buitenland waren er vertegenwoordigd met boeken en tijdschriften. Uiteraard het obligate leesvoer over antiglobalisme⁽²⁾, directe actie, antimilitarisme, anarchisme, radicaal milieuactivisme, krakerbeweging, veganisme, dierenrechten enz. Maar er waren ook lezingen over bomspotting, asielcentra voor politieke en economische vluchtelingen, over de vivisectie-industrie, uitzendbureaus, flexibilisering, strafrecht én een lezing over *De herovering van het brood*, een boek van Kropotkin, meer dan honderd jaar oud maar nog steeds heel inspirerend bij het opstellen van civiele gedragsvormen.

De organisatie van gerechtigheid is en blijft een oorspronkelijk politieke taak. De (vrije) markt zorgt niet uit zichzelf voor rechtvaardigheid. Anarchistische utopieën lenen zich echter niet tot het politiseren van (massieve) waarheden en de maatschappelijke organisatie ervan. Zij bieden wél mogelijkheden tot alternatieve oriëntering voor een vrije en vreedzame samenleving. In die zin staan libertairen niet geïsoleerd aan de kant. De zwarte vlag met cirkel en daarin A ontbreekt op geen enkele grote linkse manifestatie, van Seattle over Göteborg tot Genua. Het ongeorganiseerde anarchisme is jeugdiger en sterker gebleken dan het overgeorganiseerde dogmatische maoïsme (trotskisme enz.) omdat zijn denken start vanuit de ervaring van vrijheid. We hebben weliswaar waarheden nodig, maar evenzeer hebben we behoefte aan soevereiniteit die ons in staat stelt te ironiseren en tot zelfdistantie om te vermijden dat we het slachtoffer worden van onze eigen waarheden. Het wordt een beklemmend schouwspel wanneer we met teveel sérieux met onze waarheden het sociale leven binnendringen; waarheid wordt bedreigend als ze een greep doet naar de macht. De voorbeelden zijn legio. Op absolute waarheden kan en mag niemand zich beroepen. Waarheid maakt niet vrij omdat de ontdekking van de vrijheid een bijna onrustbarend perspectief opent op onze schier onverzadigbare waarheidsdrang: 'Vrijheid maakt waar'. In die zin is 'Ni dieu ni maître' veel meer dan een slogan op t-shirts die ook op de boekenbeurs te koop waren, maar dat is folklore denk ik.

In diezelfde maand maart waarin de boekenbeurs plaatsvond, voerde de Universiteit Gent een campagne, onder meer in *De Morgen* onder de slogan 'Durf denken'. Een variant naar ik meen van de anarchistische graffiti 'Denk zelf!' op de muren van de Gentse binnenstad. Maar sinds wanneer veronderstelt denken durf, moed? Misschien omdat onze technisch-wetenschappelijke cultuur ondanks haar grote verworvenheden

foto's Hans Mortelmans

de voorkeur geeft aan een versimpeld mensbeeld waar geen oog meer is voor de rijkdom van dimensies. Tot deze rijkdom behoort vrijheid, niet als consumptieneurose, niet in een nihilistische wereld, maar vrijheid die de autoriteit van de vooropgezette waarheid ondermijnt en die je bijna dwingt om jezelf waarheden te verschaffen. Dàt doordenken veronderstelt misschien wél durf want het is hoe dan ook een riskante onderneming omdat het moderne heersende denken langs een omweg aan grootschalige vrijheidsbe-roving doet: wij zijn niets anders meer dan sociale rollen, psychologisch gedetermineerden, economische karaktermassa's, biologische gedragsschema's. Allemaal mooi verwerkt in statistische calculi. Tot welk gepeins zo'n boekenbeurs leiden kan...

Dus verwijs ik ook niet zomaar terloops naar de indrukwekkende historische tentoonstelling *L'anarchisme à la une* georganiseerd door het Mundaneum van 23 februari tot 12 juni 2005. Ook daar 'veel jong volk' volgens de journalist van *De Morgen* die bij het buitenkomen overvallen werd door "*de geruststellende gedachte dat iemand dit alles ooit durfde denken*". Lucht om te ademen, dat is alles, weinig en veel.

De brochure *L'anarchisme à la une*, met een lijst van websites over het anarchisme, is te koop in het Mundaneum, rue de Nimy 76, Bergen [T] 065/31 53 43

- (1) Enkele weken geleden stapte een jongeman de leeszaal van Amsab-ISG binnen, overhandigde mij de nieuwsbrief van Antifascistische Actie Gent en vroeg mij of wij daarin geïnteresseerd waren. Natuurlijk want onze collectie bevat toch al periodieken van het Antifascistisch Front. Ik werd prompt maar vriendelijk terechtgewezen: "*Antifa Gent is eigenlijk helemaal iets anders dan het AFF meneer.*"
- (2) *Hoeveel globalisering verdraagt een mens?* van Rüdiger Safranski heb ik daar ontdekt. De lectuur ervan heeft mij bij het schrijven van dit stukje bijzonder geïnspireerd.